

UDC 94(510):396

FEMALE MOVEMENT IN THE PRC AFTER 1949: A SEARCH FOR TERMINOLOGY AND UNITY

Yevheniia Hobova

PhD (Philology)

A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine

4, Hrushevskoho Str., Kyiv, 01001, Ukraine

gobova42@gmail.com

The paper provides a look into the changes that Chinese feminist thought underwent since 1949 until the present day. An analysis of distinct periods and areas of modern Chinese female movement gives an insight into main issues of the academic feminist discourse in the late 20th – early 21st century. The paper considers translation of feminist and gender terminology into Chinese in the context of “local vs global” feminism discussion. During the first decades after the founding of the People’s Republic of China feminism was not nominally distinguished as a theory, but was considered a part of general “strife for equality”, the term “feminism” itself was associated with Western bourgeois ideas. The reform and openness policy instead bring new strong international relations for Chinese women’s organizations, a new period of feminist movement in China begins, bringing a boost to academic research, translation and localization of Western ideas and concepts. So-called globalization of local female movement in China along with the rapid modernization of the country, growing quality of life, which took place on the verge of the new century, not only brought change to female status in general, but also highlighted women’s concerns in a completely new way. While the Western influence on the trends of feminism in China can not be argued, even more attention now is being drawn to regional affirmative cases of female strife for equal rights, namely Japan, South Korea, Taiwan etc. Problems and experience of culturally and historically more proximate women are more understandable and relevant than Western feminism that is established and rooted in its own local tradition. It is argued that in the nearest future the connections of Chinese female movement with more prominent Western issues and ideas will remain, but at the same time regional relations of feminist organizations are expected to grow even stronger. Historical and cultural proximity provides opportunities for more effective communication, better coordination and participation exchanges.

Keywords: feminism, female movement, academic discourse, gender studies, China, Western influence

ЖІНОЧИЙ РУХ У КНР ПІСЛЯ 1949 РОКУ: ПОШУКИ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ЄДНОСТІ

Є. В. Гобова

Розвиток сучасного китайського суспільства невід’ємно пов’язаний з досягненнями жіночого руху. Впродовж п’ятдесяти років після Сінхайської революції в країні докорінно змінилося становище жінок – від повної безправності до соціальної та політичної рівності з чоловіками. Однак цей процес не був безперервним та послідовним, на його шляху були перепони, що, зрештою, сформували особливості китайського феміністичного дискурсу. У цій статті ми розглядаємо основні етапи

© 2021 Ye. Gobova; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine on behalf of *The World of the Orient*. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

становлення китайського феміністичного руху у ХХ столітті та окремі аспекти, що відображають його особливі характеристики. Окрему увагу приділено соціолінгвістичним чинникам, що стали індикаторами внутрішніх змін та перетворень жіночого руху в Китаї.

Історія китайського фемінізму в другій половині ХХ століття детально описана в роботах Мінь Дунчао, Ніколи Спаковскі – як з власного досвіду авторів, так і з вторинних джерел. Особисті історії доповнюються глибоким теоретичним осмисленням сутності жіночого руху у працях Чжен Ван та Юй Чжунлі. Сюй Яньчжи, Цзян Міньмін, Чжен Ван аналізують діяльність жіночих організацій у Китаї.

У дореспубліканський період фактично не існувало організованого жіночого руху, натомість жіноча боротьба за рівні права велася силами окремих жінок у рамках націоналістичного руху студентів. Відповідно, ідеї жіночого визволення (妇女解放 *funü jiefang*) озвучувалися здебільшого в контексті процесів, що відбувалися на Заході. Перші китайські ідеологи жіночого визволення з'явилися незабаром після початку Опіумної війни 1840 року, коли цінський Китай перетворився на напівколонію. Саме тоді західні ідеї “природної рівності”, свободи, рівних прав стали потрапляти та поширюватися серед китайського суспільства. Втім ґрунт для суттєвих змін соціального устрою виник тільки із Сінхайською революцією 1911 року. Вперше термін “жіночі права” 女权 *nüquan* офіційно з'явився в китайській мові в 1900 році в китайському перекладі есе Фукудзави Юкіті “Про стосунки чоловіків та жінок” (“男女交际论” 福泽谕吉), потім він використовувався і в інших перекладах феміністичних текстів з японської [宋少鹏 2018], а зрештою став відповідником західному поняттю “фемінізм”. Характерно, що багато прогресивних західних публікацій того часу часто потрапляли в Китай через Японію, зазнаючи подвійного перекладу, і нерідко з навмисне або випадково викривленим змістом [大滨庆子 2005].

Зі створенням Китайської Народної Республіки боротьба за визволення жінок продовжилася, проте в рамках марксистської парадигми і під назвою “жіночого руху” (妇女运动 *funü yundong*), щоб дистанціюватися від західного “буржуазного фемінізму” [Min Dongchao 2007]. Головною жіночою організацією того часу була Всекитайська демократична жіноча федерація, яка розпочинала свою діяльність у 1922 році як жіночий відділ Комуністичної партії Китаю, сьогодні вона відома як Всекитайська жіноча федерація (中华全国妇女联合会) і є найбільшою з подібних організацій Китаю. На той час одними з головних завдань федерації були проведення політичної агітації та пропаганди серед жінок, залучення жінок до політичних кампаній. Фактично це був додатковий канал КПК для комунікації з жіночою частиною населення, а крім того – для налагодження дипломатичних зв'язків з іншими країнами регіону [Spakowski 2011].

Під час Культурної революції жіночий рух було оголошено буржуазним та реакційним, Всекитайська жіноча федерація припинила свою роботу в 1968 році як антиреволюційна організація, багато кадрових робітників організації опинилися в трудових таборах. Організація відновила свою діяльність тільки після смерті Мао Цзедуна та арешту “банди чотирьох” у 1976 році і за кілька років заново розпочала свою роботу як недержавна організація. У 1980-х роках почався новий етап жіночого руху в Китаї – нові контакти з міжнародними феміністичними організаціями створили нові орієнтири та завдання [Zheng 2005]. Одними з ключових процесів того часу були адаптація та переосмислення основних ідей та засад феміністичного руху, а також визначення термінології.

На позначення терміна “фемінізм” у Китаї переважно використовуються два слова – 女权主义 *nüquanzhuyi* та 女性主义 *nüxingzhuyi*. Попри те що зараз вони часто подаються як повністю взаємозамінні та ідентичні за значенням, між ними є суттєва структурна та історична різниця. 女权主义 – буквально: “жіночі права” (або “жіноча сила”) + суфікс “-ізм”. 女性主义 – буквально: “жіноча стать” + суфікс “-ізм”. Саме поняття “фемінізм” з'явилося в Китаї на початку ХХ століття, з поширенням руху

суфражисток, і було вперше перекладене як 女权主义 *nüquanzhuyi*, що віддзеркалює в собі сутність боротьби за політичні права жінок на Заході та в самому Китаї [Min Dongchao 2007, 177]. Згодом, у перші десятиліття після становлення Китайської Народної Республіки, термін 女权主义 асоціювався з “буржуазним” фемінізмом Заходу та був усунений з офіційного дискурсу щодо статі. Натомість усі жіночі організації діяли в руслі “марксистської жіночої теорії”. Після початку політики реформ та відкритості феміністичний рух у Китаї відновився, проте вже в 1990-х роках було запропоновано перекладати китайською “фемінізм” як 女性主义 *nüxingzhuyi*. Цей переклад прийшов до материкового Китаю з Тайваню та Гонконгу, як і багато інших західних думок. На відміну від попереднього перекладу, 女性主义 *nüxingzhuyi* вважався більш придатним для тогочасної ситуації в країні, оскільки вже менше асоціювався з боротьбою за рівні права чоловіків та жінок, тобто був менш радикальним та політичним [姚溪, 向天渊 2021, 120]. Новий переклад терміна китайською був покликаний відновити демократичні процеси в країні, тоді як старий переклад часто вживався на позначення західного фемінізму. Це знаменувало початок нового етапу дискусій як серед жіночих організацій, так і серед науковців – обговорення вже точилося не довкола необхідності феміністичного руху в країні, а довкола його сутності та напрямку.

Також у цей період розпочався активний обмін досвідом із закордонними жіночими організаціями, переважно з англomовних країн, через що виникла проблема перекладу та розуміння відповідної термінології носіями китайської мови. Наразі питання перекладу та локалізації термінів залишається відкритим, тривають дискусії щодо інклюзивності та гнучкості окремих понять. Водночас серед нових джерел феміністичної теорії з’являється більше незахідних, зокрема японських [大滨庆子 2005, 54]. Це не означає повне відкидання західних теорій, а радше вказує на посилення процесу локалізації.

Виходячи з результатів за відповідними запитами в найпопулярнішій у Китаї пошуковій системі Baidu, 女性主义 *nüxingzhuyi* є значно популярнішим у вжитку, ніж 女权主义 *nüquanzhuyi*, – понад 72 млн результатів проти 55 тисяч результатів. Така значна різниця є репрезентативною щодо особливостей вживання цих понять, проте питання частотності потребує додаткового, більш детального розгляду з більшою увагою до контексту. При цьому пошукові запити в найбільшій китайській науковій базі даних CNKI щодо наукових публікацій в академічних журналах дають 18079 результатів на тему 女性主义 *nüxingzhuyi* та 5873 на тему 女权主义 *nüquanzhuyi*. Якщо порівняти статті за кількістю посилань на них, то п’ять найбільш цитованих статей за темою 女权主义 *nüquanzhuyi* мають сукупно 1954 посилань, а за темою 女性主义 *nüxingzhuyi* – 1697 (станом на момент написання статті). Отже, попередньо можна припустити, що 女权主义 *nüquanzhuyi* наразі радше належить до наукового дискурсу, тоді як 女性主义 *nüxingzhuyi* є загалом більш загальноновживаним, хоча для однозначної відповіді щодо функціонування цих двох слів у сучасній китайській мові необхідне проведення більш ґрунтового аналізу.

Згодом полеміка щодо передачі поняття ‘feminism’ стала поштовхом до нового напрямку в дослідженнях теорії перекладу. Англomовне ‘gender’ китайською також мало спочатку два варіанти – 性别 *xingbie* (буквально “статева відмінність”) та 社会性别 *shehuixingbie* (буквально “соціальна статева відмінність”). Дискусії щодо використання цих двох варіантів, на відміну від дискусії щодо перекладу ‘feminism’, відбувалися на фоні початку вживання цього слова в західному феміністичному дискурсі [姚溪, 向天渊 2021]. Тобто запозичення цього поняття відбувалося за умов обмеженого функціонування в оригінальній мові, що дещо ускладнило процес його адаптації. 社会性别 *shehuixingbie* зрештою стало більш поширеним варіантом, оскільки є більш дескриптивним – воно відділяє поняття гендеру від поняття статі завдяки наголошенню на його соціальній природі.

Загалом дискусії щодо перекладу, які розгорнулися в цей період, стали відображенням стану тогочасного феміністичного руху в Китаї – за відсутності власного

досвіду та інструментарію китайські жінки звернулися за прикладом зовні, переважно з Європи та США, проте перейняли ці практики такими, як вони є, було б неможливо та неефективно. Полеміка щодо ключового поняття “фемінізм” у китайській мові вказує на необхідність створення власного терміна, що був би не просто калькою з іноземної мови, а відображав би сутність цієї ідеології в локальному контексті. Питання полягало в тому, яким мав бути фемінізм у Китаї, якими мали бути його цілі та завдання [宋少鹏 2018]. Тоді як 女权主义 *nǚquanzhuyi* мав уже певну історію в дореспубліканський період, він вже не був актуальний наприкінці минулого століття, коли рівні права чоловіків та жінок були зафіксовані в законодавстві. З другого боку, 女性主义 *nǚxìngzhuyi* стосувався більш нагальних проблем китайського жіноцтва і зачіпав питання статі та гендеру. До того ж вживання 女性主义 *nǚxìngzhuyi* мало більше прихильників серед активісток руху через те, що він загалом вважався менш відштовхувальним, пропонував не боротьбу через відмінності між чоловіками та жінками, а увагу до сутності самого поняття жіночності.

Наразі єдиною визнаною Комуністичною партією Китаю масовою жіночою організацією залишається Всекитайська жіноча федерація. Бувши і досі недержавною організацією, вона водночас історично тісно пов’язана з діяльністю КПК [李小江 2005]. Це викликає деякі внутрішні проблеми через конфлікт марксистської феміністичної думки та інтернаціональної феміністичної думки. З погляду марксизму фемінізм є буржуазною течією, оскільки орієнтований не на все суспільство загалом, а тільки на його частину і називає головною причиною гендерної нерівності не патріархат, а капіталізм. Крім того, федерацію звинувачують у бюрократизації та недостатній репрезентації жіночих інтересів [Zhou Yunyun 2019].

Незважаючи на те що жіночий рух у Китаї, безперечно, пов’язаний з міжнародним жіночим рухом, залишається відкритим питання впливу глобалізації на його діяльність та цілі. Перед жінками на Заході та в Китаї стоять подібні за характером проблеми, але вони мають різні можливості та засоби для їхнього подолання залежно від місцевої специфіки [李敏 2012]. Тому в цьому плані для китайських жінок досвід жіночих організацій і досвід окремих представниць руху в регіоні видається значно кориснішим і зрозумілішим.

Прихильники напряму “локальних” жіночих студій, зокрема Лі Сяоцзян, наголошували на важливості незалежності жіночого руху Китаю від Заходу ще на початку його становлення [李小江 2005]. Причиною є не тільки мовні та культурні розбіжності, що потенційно приведуть до викривлення ідей та понять, а й політичний аспект таких відносин, які неминуче матимуть постколоніальний характер. Загалом, у намаганні визначити “локальність” китайського фемінізму, виділяють політичні, культурні та соціальні особливості, що принципово відрізняють його від фемінізму західного. Головні політичні відмінності китайського жіночого руху – історична прив’язка до діяльності Комуністичної партії Китаю та соціалістична традиція жіночого визволення [于东晔 2006]. У культурному плані локальний фемінізм вирізняється відсутністю антагоністичних відносин між статями, ідеями гармонійного розвитку стосунків [胡晓红 2005]. Крім того, на думку Сунь Шаосянь, китайський жіночий рух страждає від “аристократизації”, тобто спрямованості на обмежений прошарок китайського жіноцтва, а саме на середній клас, інтелектуальні кола, студентство, а проблеми жінок робітничого класу водночас залишаються без уваги [孙绍先 2005].

Незважаючи на фактичну заборону “буржуазного” феміністичного руху в КНР після 1949 року та відсутність сформованих жіночих організацій, ідеї жіночого визволення дореспубліканського Китаю стали основою для подальшого зародження та розвитку китайського жіночого руху. З поверненням феміністичного дискурсу в 1980-х роках та з налагодженням транснаціональної комунікації з іншими жіночими організаціями виникла потреба у запровадженні китайської термінології теорії фемінізму. Дискусії щодо перекладу основних понять *feminism* та *gender* виходили

за рамки лінгвістичної проблеми та розкривали загальний стан китайського феміністичного руху на той момент – етап осмислення, тлумачення та оцінювання основних завдань для жіночих студій на роки вперед. Вибір термінології, зрештою, став свого роду маркером, що вказує на позицію кожного окремого дослідника щодо цілей феміністичного руху.

Загалом при об'єктивному покращенні ситуації з правами жінок, становища жінки в суспільстві, якщо порівняти із серединою ХХ століття, наразі існує низка проблем, що стоять перед жіночим рухом у Китаї, – соціальний тиск, пов'язаний із плануванням сім'ї, застарілі норми моралі, недоступність освітніх та кар'єрних перспектив, недостатня присутність у політиці та владі тощо. Належне вивчення цих питань є довгостроковим завданням для феміністичного руху Китаю, для якого в цьому контексті виявляється актуальним та корисним досвід інших країн Східної та Південно-Східної Азії. Спільна історія та традиції цього регіону дають китайським жінкам підстави привертати дедалі більшу увагу до регіональних феміністичних процесів на противагу глобальним. На нашу думку, на відміну від періоду становлення китайського феміністичного дискурсу в 1980–1990-х роках минулого століття, не в останню чергу через особливості “національного виховання”, у найближчому майбутньому китайський фемінізм стане більш “місцевим”, “регіональним”, тобто розвиватиметься за прикладом жіночих рухів Японії та Південної Кореї.

ЛІТЕРАТУРА

Min Dongchao. Duihua (Dialogue) In-Between. A Process of Translating the Term ‘Feminism’ in China // **Interventions: International Journal of Postcolonial Studies**. Vol. 9, Issue 2: Women and Feminisms in Contemporary Asia. 2007.

Spakowski Nicola. “Gender” Trouble: Feminism in China under the Impact of Western Theory and the Spatialization of Identity // **Positions**. Vol. 19, Issue 1. 2011.

Yu Zhongli. **Translating Feminism in China: Gender, sexuality and censorship**. Routledge, 2015.

Zheng W. “State Feminism”? Gender and Socialist State Formation in Maoist China // **Feminist Studies**. Vol. 31, No. 3. 2005.

Zhou Yunyun. “Being a Good Daughter of the Party”? A Neo-Institutional Analysis of the All-China Women’s Federation Organisational Reforms in China’s Xi Era // **China Perspectives**, 2019, No. 2.

姚溪, 向天渊. 女权主义·女性主义·“田园女权”——“Feminism”中文译名的百年演变与衍生 // *重庆社会科学*, 2021, 第316期.

宋少鹏. 立足问题, 无关中西: 在历史的内在脉络中建构的学科——对中国“妇女/性别研究”的思想史考察 // *妇女研究论丛*, 2018, 5.

大滨庆子. 中日两国女学交流起点新探——以成濑仁藏“女子教育论”的著译流传为中心 // *妇女研究论丛*, 2005, 1 (63).

徐胭脂, 姜敏敏. 近十五年中国妇联组织研究趋势分析 // *广东外语外贸大学学报*, 2017, 第28卷第3期.

李敏. “中日韩女性问题”国际学术研讨会综述 // *妇女研究论丛*, 2012, 6.

李小江. 全球化背景下中国妇女研究与国际发展项目 // *云南民族大学学报 (哲学社会科学版)*, 2005, 22 (1).

于东晔. 女性视域: 西方女性主义与中国文学女性话语. 中国社会科学出版社, 2005.

杨柳. 中国语境下的女性主义翻译研究 // *外语与外语教学*, 2007, 6.

孙绍先. “贵族化”的中国“女性主义” // *天涯*, 2005, 1.

胡晓红. 两性和谐的哲学理解 // *妇女研究论丛*, 2005, 1.

REFERENCES

Min Dongchao (2007), “Duihua (Dialogue) In-Between. A Process of Translating the Term ‘Feminism’ in China”, *Interventions: International Journal of Postcolonial Studies*, Vol. 9, Issue 2: Women and Feminisms in Contemporary Asia, pp. 174–193.

Spakowski Nicola (2011), “‘Gender’ Trouble: Feminism in China under the Impact of Western Theory and the Spatialization of Identity”, *Positions*, Vol. 19, Issue 1, pp. 31–54.

Yu Zhongli (2015), *Translating Feminism in China: Gender, sexuality and censorship*, Routledge.

Zheng W. (2005), “‘State Feminism’? Gender and Socialist State Formation in Maoist China”, *Feminist Studies*, Vol. 31, No. 3, pp. 519–551.

Zhou Yunyun (2019), “‘Being a Good Daughter of the Party’? A Neo-Institutional Analysis of the All-China Women’s Federation Organisational Reforms in China’s Xi Era”, *China Perspectives*, No. 2, pp. 17–28.

Yao Xi and Xiang Tianyuan (2021), “Nüquanzhuyi·nüxingzhuyi·‘tianyuan nüquan’ – ‘Feminism’ Zhongwen yiming de bainian yanbian yu yansheng”, *Chongqing shehuikexue*, No. 316, pp. 117–127. (In Chinese).

Song Shaopeng (2018), “Lizu wenti, wu guan zhong xi: zai lishi de neizai mailuo zhong jiangou de xueke – dui Zhongguo ‘funü / xingbie yanjiu’ de sixiangshi kaocha”, *Funü yanjiu luncong*, No. 5, pp. 33–51. (In Chinese).

Keiko Obama (2005), “Zhongri liangguo nüxue jiaoliu qidian xintan – yi chenglai rencang (Nüzi jiaoyu lun) de zheyi liuchuan wei zhongxin”, *Funü yanjiu luncong*, No. 1 (63), pp. 51–57. (In Chinese).

Xu Yanzhi and Jiang Minmin (2017), “Jin shiwu nian zhongguo fulian zuzhi yanjiu qushi fenxi”, *Guangdong waiyu waimao daxue xuebao*, Vol. 28, Issue 3, pp. 112–117. (In Chinese).

Li Min (2012), “‘Zhong ri han nüxing wenti’ guoji xueshu yantaohui zongshu”, *Funü yanjiu luncong*, No. 6, pp. 98–99. (In Chinese).

Li Xiaojiang (2005), “Quanqiuhua beijing xia Zhongguo funü yanjiu yu guoji fazhan xiangmu”, *Yunnan minzu daxue xuebao (zhexue shehuikexue ban)*, Vol. 22, No. 1. (In Chinese).

Yu Dongye (2005), *Nüxing shiyu: xifang nüxingzhuyi yu Zhongguo wenzue nüxing huayu*, Zhongguo shehuikexue chubanshe. (In Chinese).

Yang Liu (2007), “Zhongguo yujing xia de nüxing zhuyi fanyi yanjiu”, *Waiyu yu waiyu jiaoxue*, No. 6, pp. 60–63. (In Chinese).

Sun Shaoxian (2005), “Guizuhua” de Zhongguo “nüxingzhuyi”, *Tianya*, No. 1, pp. 23–25. (In Chinese).

Hu Xiaohong (2005), “Liangxing hexie de zhexue lijie”, *Funü yanjiu luncong*, No. 1, pp. 9–13. (In Chinese).

С. В. Гобова

Жіночий рух у КНР після 1949 року: пошуки термінології та єдності

Стаття присвячена перетворенням феміністичної думки в Китаї, починаючи від 1949 року і до поточного часу. У статті розкриваються окремі періоди та течії теорії жіночого руху в новітні часи, проаналізовано основні проблеми в академічному феміністичному дискурсі наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. Розглянуто проблеми перекладу феміністичної та гендерної термінології китайською мовою у світлі дискусій локальної та глобальної боротьби за жіночі права. У перші десятиліття після утворення Китайської Народної Республіки фемінізм номінально не виокремлювався як окрема течія, а був частиною загальної “боротьби за рівноправ’я”, сам термін “фемінізм” асоціювався із західними буржуазними ідеями. Натомість із початком політики реформ та відкритості посилюються міжнародні зв’язки китайських жіночих організацій, розпочинається новий період становлення феміністичного руху в Китаї, розвитку академічних досліджень, перекладу та локалізації західних ідей та понять. Так званий процес глобалізації місцевого жіночого руху в Китаї разом з різкою модернізацією країни та швидким зростанням якості життя, що відбулися на зламі століть, не тільки змінили становище жінок загалом, а висвітлили їхні проблеми в цілком новому світі. Тоді як вплив західних течій фемінізму в Китаї є беззаперечним, дедалі більше уваги привертають регіональні позитивні приклади жіночої боротьби за рівні права – Японія, Південна Корея, Тайвань тощо. Проблеми та досвід жінок культурно та історично ближчого регіону є більш зрозумілими та актуальними, аніж усталений, закорінений у власні місцеві традиції, західний фемінізм. Найімовірніше, у близькому майбутньому, з одного боку, збережеться прив’язка жіночого руху в Китаї до особливо значущих західних подій та ідей, а з другого – посиляться регіональні зв’язки феміністичних організацій. Історична та культурна близькість дає можливість для ефективнішої комунікації, кращої координації та обміну практичним досвідом.

Ключові слова: фемінізм, жіночий рух, академічний дискурс, гендерні студії, Китай

Стаття надійшла до редакції 30.09.2021